

A HANGOK VILÁGA

AKADÁLY NÉLKÜL

modul adaptációja
hallássérült tanulók
együttneveléséhez

SZÖVEGÉRTÉS- SZÖVEGALKOTÁS

BESZ-II-AdN

A modult készítette:

Csájiné Knézics Anikó, Szilvásiné Turzó Ágnes

Az adaptációt készítette:

Dr. Váry Ágnes, Köntösné Lőrincz Eszter

SULINova
Köznevelési, Fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Központ

Magyarország célba ér

A modul célja	A tiszta beszéd és a helyes kiejtés tudatos használatának fejlesztése
Időkeret	45'
Ajánlott korosztály	7–9 év
Modulkapcsolódási pontok	<p><i>Tágabb környezetben</i> NAT szerint: Információs és kommunikációs kultúra Kompetenciaterület szerint: Szociális kompetencia modulok</p> <p><i>Szűkebb környezetben</i> Olvasás</p> <p><i>Ajánlott megelőző tevékenységek:</i> beszédgyakorlatok: hallásfejlesztő, légző-, artikulációs, ritmus- és szókincsfejlesztő gyakorlatok</p> <p><i>Ajánlott követő tevékenységek:</i> folyamatosan alkalmazott beszédfejlesztő, szóra készítő, szókincsfejlesztő gyakorlatok</p>
A képességfejlesztés fókuszai	Fonémahallás, beszédhallás, beszédértés fejlesztése

AJÁNLÁS

Ne feledkezzünk meg azokról az óvodáskori versekről, mondókákról, kiszámolókról, amelyeket a gyerekek tudnak! Kevésbé kell a szövegre figyelniük, tudatosabb lehet a tiszta, helyes ejtés.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Montágh Imre: *Mondjam vagy mutassam?* Móra Kiadó, Budapest, 1985.

Montágh Imre: *Tiszta beszéd.* Holnap Kiadó Kft., Budapest, 1999., 2001.

Montágh Imre: *Nyelvművesség – A beszéd művészete.* Múzsák Kft., Budapest, 1989.

Urbáné Deres Judit (szerk.): Ajánlások nagyothalló gyermekek, tanulók kompetencia alapú fejlesztéséhez. Szövegértés-szövegalkotás. sulinova Kht., Budapest, 2006.

ÉRTÉKELÉS

Szóban értékeljük; amit valaki hibásan mond, azt utánzással javíttassuk. A típushibákat az egész osztállyal együtt javítsuk.

	Lépések, tevékenységek	Saját adaptációs kiegészítéseim (tevékenység; képesség)	Kiemelt készségek, képességek	Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei	Tanulásszervezés		Eszköz/ Feladat/ Gyűjtemény
					Munkaformák	Módszerek	
I. ELŐKÉSZÍTÉS – HANGOK A HÉTKÖZNAPOKBAN 5'							
A	Természeti jelenségek hangjainak felismerése – eső, szélzúgás, mennydörgés Beszélgetés: Mikor hallottál már ilyet? Milyen érzés volt?		Hallásfejlesztés	Az egész osztály	Frontális	Felismerés	1. melléklet
B	Gépek hangjainak felismerése (gépkocsi, villamos, porszívó, turmixgép...) Beszélgetés: Mikor hallottál már ilyet? Milyen érzés volt?		Hallásfejlesztés	Az egész osztály	Frontális	Felismerés	2. melléklet
C	Emberi hangok felismerése (csecsemő sírás, gyermekhangú verselés, női éneklés, férfi monoton beszéd...) Beszélgetés: Mikor hallottál már ilyet? Milyen érzés volt?		Hallásfejlesztés	Az egész osztály	Frontális	Felismerés	3. melléklet
II. HALLÁSFEJLESZTŐ GYAKORLATOK 8'							
1.	Hol szólsz kispajtás? című játék – Saját hangon – Elváltotatott hangon		Beszédhallás	Az egész osztály	Egyéni	Bemutató, felismerés	
2.	Dallamfelismerés, dallambújtató (pl. Hopp Juliska, Virágéknál...) – Lalázva – Énekléskor egy-egy szót némán tátogni		Ritmus- és dallamfelismerés	Az egész osztály	Egyéni	Bemutató, felismerés	

	Lépések, tevékenységek	Saját adaptációs kiegészítéseim (tevékenység; képesség)	Kiemelt készségek, képességek	Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei	Tanulásszervezés		Eszköz/ Feladat/ Gyűjtemény
					Munkaformák	Módszerek	
III. LÉGZŐGYAKORLATOK 15'							
A	Fújásgyakorlatok – Gyertya, toll, papír, pingpong-labda – Nejlonzacskó, felfújtt lufi, fagolyó, bármilyen könnyebb tárgy – Szappanbuborék fújása eszközzel Fújófoci-verseny: a labda lehet papírgalacsin, gyurmagolyó stb.		Légzéstechnika	Az egész osztály	Csoportban egyéni	Utánzás	Gyertya, toll, papír, pingponglabda, nejlonzacskó, felfújtt lufi, fagolyó, olyan eszköz, amivel szappanbuborékot lehet fújni, papírgalacsin
B	Számlálás egy levegővel 1. – Kettesével 2. – Ötösével 3. – Tízessel 4. – Százasaival		Légzéstechnika	Az egész osztály	Egyéni	Utánzás	
IV. HANGADÓK 8'							
1.	Utánzások: – Zuhanyozás: hideg víz: íu, langyos: o, forró: á – Ásítás, nyögés – Oroszlánordítás: áaou – Sziréna: ninó		Hangoztatás	Az egész osztály	Egyéni	Utánzás	
2.	Hangutánzó szavak ismételtetése: Bim-bam, csit-csat, tik-tak...		Hangoztatás	Az egész osztály	Egyéni	Utánzás	
3.	Azonos szótagok skálázása folyamatosan: – Mamama, mámámá, mémémé, momomo, múmúmú – Bababa, bábábá, bébébé, bobobo, búbúbú		Hangoztatás	Az egész osztály	Egyéni	Utánzás	

	Lépések, tevékenységek	Saját adaptációs kiegészítéseim (tevékenység; képesség)	Kiemelt készségek, képességek	Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei	Tanulásszervezés		Eszköz/ Feladat/ Gyűjtemény
					Munkaformák	Módszerek	
4.	Rezonanciagyakorlatok: – Zümmögő gyakorlat – Mmánám, mmennem, mménném – Mánám, mannam, monnom, munnum		Hangoztatás	Az egész osztály	Egyéni	Utánzás	
V. ARTIKULÁCIÓS GYAKORLATOK 4'							
A	1. Szóoszlopok – egyszótagú szavak ismételtetése utánmondással: Ez, az, íz, űz, ás, és, is, agy, ágy, így, úgy, ügy, esz, ész... 2. Szópárok ismételtetése nagy ajakmozgással, helyes időtartammal: Bálna-málna; béka-répa; spárga-sásáka; éne-véle; váza-mára, túró-nyúzós...		Tiszta ejtés	Az egész osztály	Egyéni	Utánzás	
B	Túlzott szómozgással mondatok ismételtetése: – <i>Ádám bátyám</i> – <i>Gyerekek, gyerekek</i> – <i>Csíp-csíp csóka</i>		Tiszta ejtés	Az egész osztály	Egyéni	Utánzás	
VI. SZÓRA KÉSZTETŐ, BESZÉDKÉSZSÉG-FEJLESZTŐ GYAKORLAT 5'							
A	1. Azonos kezdőbetűvel szógyűjtés: ablak, alma, alatt, alom, ... 2. Szóvégi kezdéssel szógyűjtés: alom, mák, kép, pipa...		Szóalkotás, kreativitás	Az egész osztály	Páros	Felfedezés	
B	Állatkombináció Jól ismert állatnevekből összevonással új állatnevek alkotása (pl. kanári+rigó=kanárigó; kecske+kenguru=kecskenguru; medve+veréb=medveréb)		Szóalkotás, kreativitás	Az egész osztály	Csoport	Felfedezés	

A FOGLALKOZÁSOK MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

Tanítói instrukciók

I. ELŐKÉSZÍTÉS – HANGOK A HÉTKÖZNAPOKBAN

- Gépek hangjainak felismerése hangkazettáról: gépkocsi, villamos, porszívó, turmixgép...
- Miféle hangokat hallotok?
- Bejátsszuk magnóról a különböző hangokat.
- Beszélgetés: Mikor hallottál már ilyet? Mit gondoltál, mit hallasz? Milyen érzés volt?

Minden magnóhallgatás előtt közöljük a gyermekkel, mi fog elhangzani a magnón, mire számíthat, milyen tárgykörben gondolkozzon.

Magnóhallgatáskor a hangforráshoz közeli ültetés segítheti a gyermeket a meghallásban. Amennyiben nem segíti ez a mód, támogassuk meg az előtte elhelyezett tárgyképekkel: válogassa ki azokat a gyermekek elmondásai alapján! Az azonosítás után hallgattassuk meg vele újra, rögzítsük a hanghoz a megfelelő képet. Megkaphatja előre is a magnón sorrendben hallható hangokat tárgyképek vagy leírt formában.

A beszélgetés során a hallássérült gyermek beszámolhat arról, melyiket hallotta hangosnak, melyiket halkabbnak, hol található az adott hangforrás.

Saját adaptációs kiegészítem:

II. HALLÁSFEJLESZTŐ GYAKORLATOK

- Hol szólsz, kispajtás?
Egy gyerek szemét bekötjük. A játékvezető/tanító rámutat egy másik gyerekre, aki először a saját hangján, majd elváltoztatott hangon szólal meg. A hunyónak ki kell találnia, hogy ki szólalt meg.

A hallássérült gyermek szemét nem kötjük be, de ha úgy ítéljük meg, hogy sok társa hangját már felismerheti, úgy a háta mögött, a hallókészüléktől 30-40 cm távolságból beszélünk hozzá. Az adó-vevő készülék kiküszöbölheti a hangforrás távolságát. (Lásd: Eszközrendszer hallássérült gyermekek számára)

- Dallamfelismerés, dallambújtatás
- Dalbemutatás lalázva
- Melyik dalt lalázom? (Hopp, Juliska...)
- Miután kitalálták, együtt eléneklik a dalt.
- Dalbemutatás: egy-egy szótagot, szót némán tátogunk.
- Melyik dalt éneklem? („Virágéknál ég a, sütik már a békát...”)
- Miután kitalálták, együtt eléneklik a dalt.

A hallássérült gyermektől nem várható el, hogy csak dallam után felismerje az énekeket. Esetleg a jól ritmizálható dalok felismerése könnyebb számára. A szöveget kitűnően megtanulhatja, és együtt tudja a többiekkel mondani.

Saját adaptációs kiegészítem:

III. LÉGZŐGYAKORLATOK

- Fújásgyakorlatok
 - Minden csoport talál az asztalán néhány tárgyat. Mindenki tegyen egy tárgyat maga elé!
 - Próbáljátok minél messzebbre elfújni az asztalon! (gyertya, toll, papír, pingponglabda, nejlonzacskó, felfújt lufi, fagolyó, bármilyen könnyebb tárgy)
- Találtok az asztalon buborékot fújó eszközt. Próbáljon meg mindenki buborékot fújni!
- Fújófoci-verseny: a labda lehet papírgalacsin, gyurmagolyó stb. A csoportok versenyeznek egymással.
 - Az asztalon alakítsátok ki a pályát! A szabályokat beszéljétek meg!

Saját adaptációs kiegészítem:

IV. HANGADÓK

1. Utánzások
 - Mit mondunk, amikor nagyon hideg vízben zuhanyozunk? (íu)
 - Mit mondunk, amikor forró vízben? (á)
 - Mit mondunk, amikor langyos a víz? (o)
 - Mit csinálunk, mondunk, amikor ásítunk? Vagy egy nagyot nyögünk?
 - Utánozzuk az oroszlánt, ahogy ordít! (áaou)
 - Utánozzuk a szirénázó mentőautót! (ninó)
2. Hangutánzó szavak ismételtetése: bim-bam, csit-csat, tik-tak, ...
 - Hangoztassátok a harang hangját! (bim-bam) Többször egymás után, 5-ször.
 - Mondjuk együtt az óra hangját! (tik-tak) Többször egymás után, 5-ször.
 - Többször mondjuk ki, csit-csat! 5-ször.
3. Azonos szótagok skálázása folyamatosan
 - Mondjátok utánam: Mamama, mámámá, mémémé, momomo, múmúmú, bababa, bábábá, bébébé, bobobo, búbúbú!
 - Minden szótagot legalább 5-ször ismételjünk meg! (pl. mamamamama)

4. Rezonanciagyakorlatok:

- Mondjátok utánam: mmánnámm, mmennemm, mménnémm, mánnám, mannam, monnom, munnum!
- Minden szótagot, pl. mmánnámm legalább 5-ször ismételjünk meg, a mássalhangzókat olyan hosszan tartsuk, amilyen hosszan tudjuk!

Saját adaptációs kiegészítem:

V. ARTIKULÁCIÓS, KIEJTÉSI GYAKORLATOK

Az artikulációs gyakorlatoknál a nagyothalló gyermek előtt jelenjen meg írott formában a kiejtésre kerülő hang- vagy szósor.

Túlzott szájmozgással mondókák ismételtetése

- Mondjuk el a mondókát úgy, hogy olyan nagyra nyissátok a szátokat, amilyen nagyra csak tudjátok!
- Ádám bátyám, száját tátván, lábát rázván pávává vált.
- Gyerekek, gyerekek szeretik a perecet, sósat, sósat, jó ropogósat, aki vesz, annak lesz, aki nem, éhes lesz.
- Csip-csip csóka, vak varjúcska, komámasszony kéreti a szekerét, nem adhatom oda, tyúkok ülnek rajta, hess, hess, hess.

Saját adaptációs kiegészítem:

VI. SZÓRA KÉSZTETŐ, BESZÉDKÉSZSÉG-FEJLESZTŐ GYAKORLAT

A szabályjátékok esetében szükséges a hosszabb magyarázat. Amennyiben nem megy a feladat verbális módon, úgy a hallássérült gyermek és párja tárgy- vagy szóképek segítségével kirakosgathatja a szósorokat.

Fantáziaállatok: jól ismert állatnevekből összevonással új állatnevek alkotása

- Alkossatok állatneveket csoportokban! Párosítsátok össze a neveket úgy, hogy az egyik név utolsó szótagja megegyezzen a másik név első szótagjával. (pl. kanári + rigó = kanárigó; kecske + kenguru = kecskenguru, medve + veréb = medveréb)

A nagyothalló gyermeknek igen nehezen lehet elmagyarázni, hogy az újonnan alkotott szó nem létező, hiszen számára esetleg még a „kanári” vagy a „kenguru” szó is ismeretlen lehet. Ezért érdemes neki önálló feladatot adni, pl. szótagok összeillesztésével értelmes állatnevek kirakása. Majd fel lehet hívni a figyelmét arra, hogy azonos szótagokból többféle állatnév rakható ki.

Saját adaptációs kiegészítem:

FELADAT/GYŰJTEMÉNY*1. melléklet*

Hanghordozón (CD-n vagy kazettán) természeti jelenségek hangjai; például eső, szélzúgás, mennydörgés

2. melléklet

Hanghordozón (CD-n vagy kazettán) gépek hangjai; például gépkocsi, villamos, porszívó, turmixgép

3. melléklet

Hanghordozón (CD-n vagy kazettán) emberi hangok; például csecsemő sírás, gyermekhangú verselés, női éneklés, férfi monoton beszéd